EVROPSKÝ PARLAMENT

GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ PRO VNITŘNÍ POLITIKY UNIE

TEMATICKÁ SEKCE B: STRUKTURÁLNÍ POLITIKA A POLITIKA SOUDRŽNOSTI

KULTURA A VZDĚLÁVÁNÍ

Stav provádění evropského rámce kvalifikací

SHRNUTÍ

Abstrakt

Evropský rámec kvalifikací (EQF) je nástroj určený k prosazování mobility pracovníků a studentů a celoživotního učení prostřednictvím přiřazování vnitrostátních systémů kvalifikací. Na základě analýzy relevance, provádění a prvních výsledků můžeme považovat provádění evropského rámce kvalifikací za obecně úspěšné, ale vynořilo se i několik významných problémů, které jsou náročnou prověrkou plného a důvěryhodného provádění EQF. Za předpokladu, že budou splněny příslušné podmínky, nicméně vyzýváme k dalšímu provádění evropského rámce kvalifikací.

IP/B/CULT/FWC/2010-001/Lot2/C1/SC1 březen 2012

PE 474.537 CS

Tuto studii si vyžádal Výbor pro kulturu a vzdělávání Evropského parlamentu.

AUTOŘI

Panteia/Research voor Beleid: Simon Broek, Bert-Jan Buiskool, Marcia van Oploo and Suzanne de Visser

ODPOVĚDNÝ PRACOVNÍK

Ana Maria Nogueira
Tematická sekce Strukturální politika a politika soudržnosti
Evropský parlament
B-1047 Brusel
E-mail: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Lyna Pärt

JAZYKOVÉ VERZE

Originál: EN
Překlad: BG, DA, DE, EL, ES, ET, FI, FR, HU, IT, LT, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, SV.

O VYDAVATELI

Pokud chcete kontaktovat tematickou sekci nebo si objednat její pravidelný měsíčník, pište na adresu: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Rukopis dokončen v březnu 2012.
Brusel, © Evropská unie, 2012.

Tento dokument je dostupný na internetové adrese:
http://www.europarl.europa.eu/studies

PRÁVNÍ UPOZORNĚNÍ

Za názory vyjádřené v tomto dokumentu nese výlučnou odpovědnost autor a tyto názory nemusí představovat oficiální postoj Evropského parlamentu.

Rozmnožování a překlady pro nekomerční účely jsou povoleny pod podmínkou uvedení zdroje, předchozího upozornění vydavatele a předání jednoho výtisku vydavateli.

SEZNAM ZKRATEK

AT Rakousko

BE Belgie

BE-F Belgie – valonské společenství

BE-VL Belgie – vlámské společenství

BG Bulharsko

BIBB Bundesinstituts für Berufsbildung (Spolkový ústav pro odborné vzdělávání a přípravu)

CEDEFOP Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání

CEEP Evropské středisko podniků s veřejnou účastí a podniků obecného hospodářského zájmu

CY Kypr

CZ Česká republika

ČS Členský stát

DE Německo

DK Dánsko

DQR Deutscher Qualifikationsrahmen (německý rámec kvalifikací)

ECTS Evropský systém přenosu a akumulace kreditů

ECVET Evropský systém kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu

EE Estonsko

EKOS Evropská konfederace odborových svazů

EL Řecko

ENIC-NARIC Evropská síť informačních středisek - Národní informační středisko pro akademické (a profesní) uznávání

EP Evropský parlament

EQAVET Evropský referenční rámec pro zajišťování kvality v oblasti odborného vzdělávání a přípravy

EQF Evropský rámec kvalifikací

EQF AG Poradní skupina pro evropský rámec kvalifikací

EQF-REF Proces přiřazování evropského rámce kvalifikací

ES Španělsko

ESCO Evropská taxonomie dovedností, kompetencí a povolání

ESG Evropské normy a pokyny

ETF Evropská nadace odborného vzdělávání

EU Evropská unie

EUA Asociace evropských univerzit

EUCIS-LLL Evropská platforma občanské společnosti pro celoživotní učení

FI Finsko

FR Francie

GŘ EAC Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu

GŘ EMPL Generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování

GŘ MARKT Generální ředitelství pro vnitřní trh a služby

HE Vysokoškolské vzdělávání

HQR Qualifikationsrahmen für Deutsche Hochschulabschlüsse (německý rámec kvalifikací pro vysokoškolské vzdělávání)

HR Chorvatsko

HU Maďarsko

IE Irsko

ILO Mezinárodní organizace práce

IS Island

ISFOL Istituto per lo Sviluppo della Formazione Professionale dei Lavoratori (italský Ústav pro rozvoj odborného vzdělávání pracovníků)

IT Itálie

KMK Kultusministerkonferenz (Stálá konference ministrů školství a kulturních záležitostí spolkových zemí Spolkové republiky Německo)

KSC Znalosti, dovednosti a kompetence

LI Lichtenštejnsko

LLP Program celoživotního učení

LRC Lisabonská úmluva o uznávání

LT Litva

LU Lucembursko

LV Lotyšsko

MT Malta

NCP Národní koordinační středisko

NL Nizozemsko

NLQF Nederlands kwalificatiekader (nizozemský rámec kvalifikací)

NO Norsko

NQF Vnitrostátní rámec kvalifikací

OEAD Österreichischer Austauschdienst (Rakouská agentura pro mezinárodní mobilitu a spolupráci ve vzdělávání, vědě a výzkumu)

OMC Otevřená metoda koordinace

PES Veřejné služby zaměstnanosti

PIAAC Program pro mezinárodní hodnocení kompetencí dospělých

PISA Program pro mezinárodní hodnocení studentů

PL Polsko

PLA Aktivity vzájemného učení

PLOTEUS Portál vzdělávacích příležitostí v Evropě

PQF Krajowych Ram Kwalifikacji (polský rámec kvalifikací)

PT Portugalsko

QF Rámce kvalifikací

QF EHEA Rámec kvalifikací pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání

RO Rumunsko

SE Švédsko

SI Slovinsko

SK Slovensko

TK Turecko

UEAPME Evropské sdružení živnostníků a malých a středních podniků

UK Spojené království

UK (SCOT) Spojené království, Skotsko

VET Odborné vzdělávání a příprava

YH Myndigheten för yrkeshögskolan (švédská Národní agentura pro vyšší odborné vzdělávání)

SHRNUTÍ

Evropský rámec kvalifikací pro celoživotní učení je nástroj zřízený v souvislosti s evropskou spoluprací v oblasti vzdělávání a odborné přípravy a jeho cílem je prosazovat mobilitu pracovníků a studentů a celoživotní učení. Shrnutí stručně prezentuje výsledky této studie, posuzuje relevanci, provádění a výsledky evropského rámce kvalifikací. Nakonec jsou předloženy závěry a doporučení.

Relevance evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení

Cílem evropského rámce kvalifikací je uvést vnitrostátní systémy kvalifikací různých zemí do vztahu se společným evropským referenčním rámcem, který má osm úrovní. V doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 23. dubna 2008 o zavedení evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení (2008/C 111/01) jsou členské státy vyzvány, aby:

- do roku 2010 uvedly své vnitrostátní systémy kvalifikací do vztahu s evropským rámcem kvalifikací;
- do roku 2012 určily u každé nové kvalifikace úroveň evropského rámce kvalifikací;
- při definování a popisu kvalifikací využívaly přístup založený na výsledcích učení a podporovaly validaci neformálního a informálního učení;
- podporovaly a uplatňovaly zásady pro zajišťování kvality ve vzdělávání a odborné přípravě;
- určily své národní koordinační středisko.

Potřeba podporovat celoživotní učení jakožto základní složku evropského sociálního modelu a usnadňovat mobilitu pracovníků a studentů zvýšenou transparentností systémů kvalifikací se považuje za nutnost vzhledem k demografickým změnám, rychlým sociálním, technologickým a hospodářským změnám, pokračující globalizaci a mobilitě pracovníků mezi evropskými a třetími zeměmi. Evropský rámec kvalifikací umožňuje větší srovnatelnost a transparentnost systémů kvalifikací a vzdělávání, což v konečném efektu podporuje mobilitu pracovníků a studentů mezi zeměmi, mobilitu mezi systémy vzdělávání a větší příležitosti k celoživotnímu učení.

Rozvoj evropského rámce kvalifikací a provádění doporučení jsou na evropské úrovni široce prosazovány, mají úzkou souvislost s evropskou agendou vzdělávání (zejména v případě odborného vzdělávání a přípravy a vysokoškolského vzdělávání) a respektují zásadu subsidiarity. Navíc je zřejmé, že i na celosvětové úrovni nastal čas pro zavedení rámců kvalifikací.

Existují různé druhy rámců kvalifikací (převodní, reformní a transformační rámce). Evropský rámec kvalifikací je jako nadnárodní rámec kvalifikací považován za převodní rámec (pomůcka pro srovnávání různých systémů). Vnitrostátní rámce kvalifikací, které jsou navrhovány, rozvíjeny a prováděny ve členských státech, představují všechny tři druhy rámců.

Z teoretického hlediska se intervenční logika evropského rámce kvalifikací jeví jako pevná. Evropský rámec kvalifikací stanovil jasné cíle (prosazovat mobilitu pracovníků a studentů a celoživotní učení) a rámce kvalifikací jsou podle všeho velmi vhodným nástrojem pro plnění těchto cílů, jelikož zajistí větší transparentnost a srovnatelnost systémů kvalifikací. Přestože je však evropský rámec kvalifikací zaměřen na trh práce, jeho koncepce je spojena hlavně se vzdělávací politikou a méně s pracovním světem.

Evropský rámec kvalifikací z hlediska svého obecného cíle a struktury úzce souvisí s dalšími evropskými vzdělávacími iniciativami a nástroji (jako je ECVET (evropský systém kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu), Europass, EQAVET (evropský referenční rámec pro zajišťování kvality v oblasti odborného vzdělávání a přípravy), ESG (evropské normy a pokyny), QF EHEA (rámec kvalifikací pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání), validace neformálního a informálního učení) a tyto iniciativy by se teoreticky měly vzájemně podporovat. Zatím je však příliš brzy na to, abychom plně rozpoznali účinky těchto iniciativ a jejich dopad na fungování evropského rámce kvalifikací, neboť se nacházejí v počáteční fázi svého rozvoje. Evropský rámec kvalifikací rovněž souvisí s iniciativami, které řídí jiná generální ředitelství (GŘ), např. se jedná o evropskou taxonomii dovedností, kompetencí a povolání (ESCO) (GŘ EMPL a GŘ EAC) a směrnici 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací (GŘ MARKT). S ohledem na tuto směrnici lze určit některé jasné rozdíly, protože evropský rámec kvalifikací je systémem založeným na výsledcích, který má osm úrovní, zatímco směrnice bere v potaz pětiúrovňový systém založený na vstupních proměnných. Doporučuje se tedy sladění těchto dvou systémů.

Provádění evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení

V doporučení o evropském rámci kvalifikací se členské státy mimo jiné dohodly, že budou usilovat o to, aby stanovily vazbu mezi svými kvalifikacemi a úrovněmi evropského rámce kvalifikací. Na základě zásady subsidiarity Evropská komise může tomuto procesu pouze napomáhat. S cílem podpořit členské státy, aby se řídily doporučením, je v rámci otevřené metody koordinace k dispozici několik nástrojů. Otevřená metoda koordinace je „navržena, aby pomáhala členským státům v postupném rozvíjení jejich politik". Z předchozího průzkumu, který se týkal otevřené metody koordinace v jiných politických oblastech, lze vyvodit podmínky, jež jsou zásadní pro **úspěšné uplatňování otevřené metody koordinace**, konkrétně se jedná o: 1) předběžné politické zapojení; 2) společný zájem; 3) vysokou úroveň institucionalizace; 4) dostupnost zvláštních cílů, referenčních kritérií a ukazatelů; 5) zapojení zainteresovaných stran a spolupráce mezi nimi a 6) existence konfliktu mezi členskými státy, které jsou motivované jednat, a které váhají jednat. Klíčová zjištění jsou strukturována na základě těchto podmínek (zjištění jsou popsána jak na úrovni EU, tak na úrovni členských států).

1) Předběžné politické zapojení

V minulosti byly často přijímány kroky, které vedly k větší informovanosti o tématu nebo k zapojení do jeho řešení. Aby bylo možné pokračovat v rozvoji dané politické oblasti, musí existovat určitý základ. To rozhodně platí na úrovni EU, kde musí být s daným tématem seznámeno mnoho členských států, ale rovněž na úrovni členského státu, kde musí mít taková politická oblast určitou historii.

Na úrovni EU:

- Evropský rámec kvalifikací prošel dlouhým obdobím vývoje před tím, než byl skutečně formalizován prostřednictvím doporučení, jež vychází ze Smlouvy.
- Angažovanost zainteresovaných stran na úrovni EU je silná.
- Doporučení o evropském rámci kvalifikací je založeno na rozsáhlých studiích a konzultacích.

Na úrovni členských států:

- Ve výchozím postavení členských států existují zásadní rozdíly. Některé členské státy již měly rámce zavedené nebo měly zkušenosti s přístupy založenými na výsledcích učení, jiné nikoli.

- Většina členských států byla zapojena do projektu evropského rámce kvalifikací dlouho před tím, než bylo přijato doporučení z roku 2008, ale lze pochybovat, že všechny příslušné zainteresované strany, jako jsou zaměstnavatelé, zaměstnanci a vzdělávací sektor, byly na úrovni EU natolik zapojeny, aby vzniklo prostředí vzájemné sounáležitosti.
- Ve většině zemí byly provedeny studie (např. konzultace, technické studie, mapování situace, pilotní studie), které tvoří pevný základ vnitrostátních rámců kvalifikací a jejich vazby na evropský rámec kvalifikací.

2) Společný zájem

Mezi členskými státy by měl panovat společný zájem, který je důležitý pro rozvoj určité politické oblasti. Na toto téma by na evropské úrovni měla proběhnout diskuse, aby bylo možné docílit stejného pochopení definic, dostupných nástrojů a shody, pokud jde o dosažení určité úrovně kvality. V důsledku toho by měl vzniknout pocit sdílené odpovědnosti, což je hlavním motorem vývoje dané politiky a což rovněž slouží jako motivace ke zdokonalení vnitrostátních politik.

Na úrovni EU:

- Evropský rámec kvalifikací staví na společném zájmu zainteresovaných stran na úrovni členských států a EU.
- Ke společnému zájmu dále přispívají poznámky a pokyny, které podporují členské státy v uplatňování doporučení z roku 2008. Tento proces je charakterizován principem „učení praxí", takže znalostní základna se během procesu vyvinula. Tento vývoj je zaznamenán v poznámkách střediska Cedefop a Evropské komise, které byly sestaveny, aby členské státy provedly daným procesem.

Na úrovni členských států:

- Ačkoli terminologie použitá v doporučení o evropském rámci kvalifikací není vždy v souladu s ostatními evropskými iniciativami (např. pojetí „kompetencí" se liší), jeho znění je dostatečně srozumitelné, aby si ho členské státy vztáhly ke svým iniciativám.
- Pokud jde o proces přiřazování, členské státy čelí určitým potížím. Nejvýznamnější potíže se týkají odůvodnění vazby mezi deskriptory úrovně vnitrostátního systému/rámce a evropským rámcem kvalifikací a dále uplatňování přístupu založeného na výsledcích učení. Další potíže se týkají stanovení pozice některých kvalifikací (např. vysvědčení o ukončení středoškolského vzdělání), zavedení postupů pro validaci neformálního a informálního učení a uplatňování systémů zajišťování kvality sladěných s přístupem založeným na výsledcích učení.
- Stále je obtížné sledovat, jak se společný zájem vyvíjí na „základní úrovni" (tj. poskytovatelé vzdělávání, pracovníci, zaměstnavatelé a občané). S cílem zajistit relevanci evropského rámce kvalifikací pro svět práce a vzdělávání na vnitrostátní úrovni je třeba tento společný zájem na základní úrovni nadále rozvíjet.

3) Institucionalizace

Vysoká úroveň institucionalizace znamená, že tam, kde se trvale pracuje na koordinaci a zdokonalování specifického sektoru, existuje organizační struktura. Někdo se musí ujmout role koordinátora, aby koordinoval rozsáhlý proces spolupráce, jejímž příkladem je otevřená metoda koordinace.

Na úrovni EU:

- Otevřená metoda koordinace týkající se provádění evropského rámce kvalifikací vychází ze Smlouvy, a to prostřednictvím doporučení z roku 2008.
- Pro období po dubnu 2013 je vyžadován nový mandát, aby bylo možno pokračovat v úsilí o provádění evropského rámce kvalifikací na úrovni EU.

- Úkoly a povinnosti na úrovni EU jsou jasně vymezeny mezi poradní skupinu pro evropský rámec kvalifikací (EQF AG), Evropskou komisi, Cedefop, Radu Evropy, Evropskou nadaci odborného vzdělávání (ETF), členské státy a další zainteresované strany (např. sociální partnery).
- Lidské zdroje určené v rámci Evropské komise ke koordinaci této činnosti jsou poněkud omezené; neexistují však žádné náznaky toho, že by to narušovalo jejich pomocnou roli, která podle všeho funguje velmi dobře.

Na úrovni členských států:

- Rozdělení úkolů a povinností na úrovni členských států závisí na tom, s jakou **intenzitou** přistupují k provádění evropského rámce kvalifikací, a objevuje se zde tendence, že stávající rozdělení úkolů mezi skupinami zainteresovaných stran zůstává nezměněno, ačkoli někdy by bylo vhodné učinit ve strukturách drobné změny, které by zohlednily i jiné zainteresované strany.
- Ve většině zemí rozhoduje o provádění doporučení o evropském rámci kvalifikací ministerstvo školství (či podobně). Některé země si úmyslně zvolily umístit koordinaci rozvoje vnitrostátního rámce kvalifikací mimo ministerstvo školství, umístit rámec kvalifikací blíže trhu práce a rozvíjet vzájemnou sounáležitost rámce. To podle všeho přináší pozitivní výsledky, pokud jde o orientaci rámce na trh práce.

4) Dostupnost zvláštních cílů, referenčních kritérií a ukazatelů

Chybí-li jasné cíle, referenční kritéria a ukazatele, je často obtížné pobízet ke konkrétním opatřením a měřit výsledky. Úspěšná otevřená metoda koordinace tedy zahrnuje jasné cíle, referenční kritéria a ukazatele.

Na úrovni EU:

- Na úrovni EU byly stanoveny cíle a byly zavedeny vhodné monitorovací systémy (např. poradní skupina pro evropský rámec kvalifikací s pomocí Evropské komise a střediska Cedefop).
- Ačkoli jsou ve strategii Evropa 2020 a strategickém rámci ET2020 stanoveny jasné cíle EU, mezi evropským rámcem kvalifikací a těmito cíli není vytvořena jednoznačná vazba, která by se týkala způsobu, jak evropský rámec kvalifikací bude přispívat k dosažení těchto cílů (např. se jedná o mobilitu pracovníků a studentů a zapojení do celoživotního učení). Mělo by být jasně monitorováno, jak evropský rámec kvalifikací přispívá k těmto cílům.

Na úrovni členských států:

- Cíle doporučení jsou jednoznačně stanoveny a lhůty jsou specifikovány.
- Pokud jde o první lhůtu (stanovení vazby mezi vnitrostátními systémy a úrovněmi evropského rámce kvalifikací), většina zemí svoji referenční zprávu v dané lhůtě nedokončí. Zpoždění však nebude problémem, jelikož všechny zúčastněné země své referenční zprávy dokončí přibližně do dvou let.
- Větším problémem je pokrok ve vztahu ke druhé lhůtě, která se týká vytvoření odkazu na příslušnou úroveň evropského rámce kvalifikací v případně každé nové kvalifikace a dokladů Europassu. Mnoho zemí ještě ani nezačalo pracovat na postupech, které zaručí, aby se tak stalo, což se týká dokonce i zemí, které již dokončily svoji referenční zprávu. Tato věc vzbuzuje obavy, protože tento druhý krok si vynucuje, aby měl evropský rámec kvalifikací ve členských státech solidní základnu.

5) Zapojení zainteresovaných stran a spolupráce mezi nimi

Zapojení zainteresovaných stran a spolupráce mezi nimi má zásadní význam pro úspěch otevřené metody koordinace, jelikož tato metoda má teoreticky fungovat na základě

přístupu zdola nahoru. Pokyny a koordinace na úrovni Společenství budou účinné a udržitelné pouze tehdy, pokud je program ve členských státech podporován ze strany občanské společnosti a je aktivně prováděn na místní úrovni.

Na úrovni EU:

- Členy poradní skupiny pro evropský rámec kvalifikací od počátku byly a stále jsou různé skupiny zainteresovaných stran.
- Pro zvýšení orientace evropského rámce kvalifikací na trh práce by bylo vhodné dále povzbuzovat k většímu zapojení dalších GŘ, která mají přirozený zájem na provádění evropského rámce kvalifikací (tj. GŘ EMPL a GŘ MARKT).

Na úrovni členských států:

- Lze rozlišit dvě skupiny zainteresovaných stran; konkrétně jde o vzdělávací sektor a zainteresované strany z trhu práce.
- Z obecného hlediska je první skupina (vzdělávací sektor) hlouběji angažovaná než druhá skupina (zainteresované strany z trhu práce).
- Zapojit stranu, na které vystupuje trh práce, je složité také z důvodu nedostatečného zájmu zaměstnavatelů, kteří se v některých zemích domnívají, že evropský či vnitrostátní rámec kvalifikací pro ně není důležitý. Tak vzniká závažná hrozba pro cíl vzájemné sounáležitosti vnitrostátních rámců kvalifikací a roli, již mají tyto rámce mít ve vztahu k trhu práce.

6) Existence konfliktu mezi členskými státy, které jsou motivované jednat, a které váhají jednat

Kvůli názorovému konfliktu se budou členské státy, které jsou motivované jednat, snažit přesvědčit členské státy, které v této otázce váhají, aby společně s nimi rozvíjely konkrétní politickou oblast. Pokud nedojde k žádnému konfliktu, nebude následovat žádná diskuse a bude zahájeno pouze několik opatření. Totéž platí na vnitrostátní úrovni, kde bude nutné přesvědčit zdrženlivější strany o důležitosti případné vnitrostátní priority. Aby se určité téma stalo součástí vnitrostátního programu, někdo musí být naprosto přesvědčen o jeho důležitosti a musí lobbovat za jeho větší podporu.

Na úrovni EU:

- Provádění na úrovni EU může být úspěšné jedině tehdy, pokud je provádění na úrovni členských států důvěryhodné.
- Zúčastněné země se nacházejí v různých fázích rozvoje svých vnitrostátních rámců kvalifikací a referenčních zpráv o evropském rámci kvalifikací. Cítí potřebu poskytnout zásadní zpětnou vazbu, podporovat ostatní členské státy a vzájemně se povzbuzovat při uplatňování doporučení. Bylo zjištěno, že členské státy upravují své referenční zprávy v důsledku tlaku ze strany jiných členských států.
- Doposud se neobjevily žádné zásadní konflikty, ale provádění ohrožují potenciální rizika (např. umístění vysvědčení o ukončení středoškolského vzdělání buď na úroveň 4, nebo 5, ale také pokrok dosažený v souvislosti s druhou lhůtou). Budoucnost by měla ukázat, jak bude otevřená metoda koordinace reagovat na tyto případné konflikty a zda odolá vzniklému náporu.
- Evropská komise a středisko Cedefop mají významnou pomocnou roli, v rámci níž mají zabránit případným konfliktům mezi členskými státy, zahájit v dostatečném předstihu diskuse se členskými státy a strategicky využívat aktivity vzájemného učení k diskusím o možných konfliktech již v rané fázi.

Na úrovni členských států:

- Obecně lze uzavřít, že v zemích, kde je evropský rámec kvalifikací využíván jako reformní program, jsou konflikty mezi různými zainteresovanými stranami (např. mezi vzdělávacími sektory navzájem, mezi vzdělávacím sektorem a zaměstnavateli) naléhavější než v zemích, kde se evropský rámec kvalifikací provádí spíše technicky, a tudíž neovlivňuje již zavedené systémy či rámce.
- V některých zemích vede předchozí technické provádění k diskusím a konfliktům, které volají po přísnějším přetváření vzdělávacích systémů v dlouhodobém horizontu.

Výsledky evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení

V literatuře o rámcích kvalifikací lze nalézt kritická hodnocení ohledně dopadu těchto rámců. V důsledku toho někteří autoři tvrdí, že chybí informační základna pro provádění rámců kvalifikací. Další uvádějí, že přechod k výsledkům učení by mohl destabilizovat stávající vzdělávací struktury a odvracet pozornost od naléhavějších vnitrostátních otázek v oblasti vzdělávání (jako je předčasné ukončení školní docházky). Ačkoli jsou tyto důvody považovány za protipól k „ryzí důvěře v politiku", spolehlivé důkazy, že rámce kvalifikací nebudou mít žádný dopad, jsou stejně sporné jako spolehlivé důkazy, že rámce kvalifikací budou mít dopad. Aby bylo možno poskytnout jasný a přiměřený pohled na výsledky, nejprve je nutno definovat kategorie dopadu, o jaký rámce kvalifikací usilují. Zadruhé je třeba reálně uvažovat nad tím, co lze přiměřeně měřit a co lze vyvodit vzhledem k časovému rozpětí provádění. S cílem získat vyvážený úsudek o výsledcích provádění doporučení o evropském rámci kvalifikací je třeba rozlišovat mezi třemi kategoriemi výsledků: výstup, výsledky a dopad.

- Lze usuzovat, že **výstup** celého projektu evropského rámce kvalifikací je doposud uspokojivý pro většinu zainteresovaných stran a vyvíjí se podle plánu. Doporučení z roku 2008 a přípravné práce uvedly ve členských státech a na úrovni EU do pohybu mnoho činností, které jednoznačně souvisejí s konečnými cíli doporučení. Závažnou trhlinou v celém procesu je to, že není jisté, zda bude dokončen druhý krok procesu přiřazování.
- **Výsledky** projektu evropského rámce kvalifikací, vymezené jako vyšší transparentnost a zapojení zainteresovaných stran, jsou dnes, téměř čtyři roky po zveřejnění doporučení, slibné, ale v této chvíli jsou nedostatečné pro uskutečnění konečných cílů, které mají zlepšit mobilitu pracovníků a studentů a podpořit celoživotní učení. Oblasti, v nichž bylo dosaženo nedostatečného pokroku, se týkají uplatňování přístupu založeného na výsledcích učení, zapojení zainteresovaných stran, zavedení systémů zajišťování kvality a dalšího zavádění postupů pro validaci neformálního a informálního učení, a to na vnitrostátní úrovni.
- **Dopad** na hlavní cíle evropského rámce kvalifikací, konkrétně na posilování celoživotního učení a vyšší mobilitu pracovníků a studentů, v této chvíli nelze dostatečně zviditelnit. Zaprvé je stále (téměř čtyři roky po přijetí doporučení) relativně předčasné snažit se vypozorovat dopady a existují pouze neoficiální důkazy, které poskytují pouze země, kde rámce kvalifikací usnadňují validaci předchozího učení a zajišťují srovnatelnost vnitrostátních systémů. Zadruhé je kvůli nedostatečnému pokroku ve vztahu k zamýšleným výsledkům stále pochybné, zda bude v krátkodobém horizontu dosaženo plného dopadu.

Závěry

Provádění doporučení o evropském rámci kvalifikací je prestižním, komplexním a náročným projektem na úrovni celé EU, který vyžaduje velkou angažovanost zainteresovaných stran na úrovni EU a vnitrostátní úrovni. Na základě analýzy relevance, provádění a prvních výsledků tohoto projektu, lze dospět k závěru, že provádění doporučení o evropském rámci

kvalifikací je možné považovat za příklad úspěšné otevřené metody koordinace.

Nicméně lze vyvodit **následující kritické závěry**, které se zmiňují o některých závažných problémech a technických otázkách, jež mohou ohrozit úplné a důvěryhodné provádění doporučení o evropském rámci kvalifikací.

- Není vytvořena **žádná zřejmá vazba mezi evropským rámcem kvalifikací a cíli EU**, které jsou stanoveny ve strategii Evropa 2020 a strategickém rámci ET2020. Je nutno lépe vysvětlit, jakým způsobem evropský rámec kvalifikací přispěje k dosažení těchto cílů (např. na účasti na celoživotním učení).
- **Ostatní GŘ**, která by měla mít přirozený zájem na provádění evropského rámce kvalifikací (tj. GŘ EMPL a GŘ MARKT), jsou nedostatečně **zapojena**. Jejich zapojení by se mělo dále rozvíjet, aby se zvýšila orientace evropského rámce kvalifikací na trh práce. Existují rozdíly mezi členskými státy pokud jde o výchozí pozici. Některé členské státy disponují již dl**ouho** zavedeným rámcem, zatímco jiné stále ještě musely vést diskusi a zavádět základní principy. Tento **rozdíl v počátečních fázích ovlivnil pokrok učiněný s ohledem na provádění** vnitrostátních rámců kvalifikací.
- Jasný **nesoulad** panuje mezi pětiúrovňovým systémem, založeném na vstupních proměnných daných **směrnicí 2005/36** o uznávání odborných kvalifikací, a osmiúrovňovým systémem **evropského rámce kvalifikací,** založeným na výsledcích**.** Doporučuje se sladění těchto dvou systémů.
- Některé členské státy čelí potížím v **procesu přiřazování (první lhůta pro stanovení vazby mezi vnitrostátními systémy a úrovněmi evropského rámce kvalifikací)**. Tyto potíže se týkají zejména:
    - odůvodnění vazby mezi deskriptory úrovně vnitrostátního systému/rámce a evropským rámcem kvalifikací;
    - omezeného pokroku v uplatňování přístupu založeného na výsledcích učení;
    - stanovení pozice některých kvalifikací v rámci vnitrostátního systému kvalifikací a jejich následné přiřazení k evropskému rámci kvalifikací (výrazným příkladem je diskuse o tom, jak zařazovat vysvědčení o ukončení středoškolského vzdělání, které umožňuje přístup k vysokoškolskému vzdělávání);
    - nedostatku zavedených postupů pro validaci neformálního a informálního učení;
    - sporů mezi sektorem odborného vzdělávání a přípravy a sektorem vysokoškolského vzdělávání, jež brání propustnosti a omezování tradičních překážek mezi těmito dvěma dílčími systémy;
    - způsobu, jakým je zajišťování učení mimo formální sektor (neformální a informální učení) začleněno a navázáno na vnitrostátní rámce;
    - toho, že není věnována dostatečná pozornost rámcům a systémům kvalifikací, které používají transparentní postupy pro zajišťování kvality a které jsou v souladu s přístupem založeným na výsledcích učení.
- Je obtížně **angažovat do této oblasti zainteresované strany**, jež stojí mimo sektor formálního vzdělávání, a konkrétněji pak konečné příjemce (sociální partneři a občané). Hlavním úkolem je zapojit účastníky na **trhu práce**, neboť zde existuje nedostatečný zájem na straně zaměstnavatelů, kteří se v některých zemích domnívají, že evropský či vnitrostátní rámec kvalifikací pro ně není důležitý. Tak

vzniká závažná hrozba pro dialog mezi stranou vzdělávání a stranou trhu práce, pro cíl vzájemné sounáležitosti vnitrostátních rámců kvalifikací a roli, již mají tyto rámce mít ve vztahu k trhu práce.

- Mnoho zemí, včetně těch, které dokončily svoji referenční zprávu, ještě ani nezačalo pracovat na postupech, které zaručí, aby byl vytvořen odkaz na příslušnou úroveň evropského rámce kvalifikací v případě každé nové kvalifikace a dokladů Europassu (**druhá lhůta**).
- **Vytvoření vazby na mezinárodní kvalifikace** je do jisté míry zkouškou toho, jak srovnatelné jsou vnitrostátní rámce kvalifikací. Klíčovou otázkou je to, zda by všechny země stanovily pro kvalifikace stejnou pozici na úrovních evropského rámce kvalifikací i bez koordinovaných opatření.

V důsledku všech výše zmíněných záležitostí by mohlo být úplné a důvěryhodné provádění evropského rámce kvalifikací ohroženo nedostatkem **vzájemné důvěry**. Rozdíl v tom, jak země provádění řeší, by mohl narušit důvěru členských států v provádění evropského rámce kvalifikací v jiných zemích než v té jejich. Pro zvýšení vzájemné důvěry je nanejvýše důležité, aby se do provádění zapojily všechny zainteresované strany. Toho lze plně dosáhnout jedině uskutečněním **druhého kroku procesu přiřazování**: určením úrovně evropského rámce kvalifikací v případě každé nové kvalifikace. Nastala správná doba pro vytváření rámců kvalifikací, ale tato doba brzy vyprší, pokud budou do diskusí zapojeni pouze tvůrci politik na vysoké úrovni a dobře informované zainteresované strany, a nikoli širší veřejnost. Dokončení druhého kroku procesu přiřazování, čímž budou zahájeny praktické diskuse o funkci a fungování evropského rámce kvalifikací na základní úrovni, by tedy mělo být primárním cílem v nadcházejícím roce s blížícím se dubnem 2013. Právě prostřednictvím tohoto druhého kroku bude možné, aby evropský rámec kvalifikací začal generovat dopady, protože pouze poté si ho všimnou koncoví uživatelé, budou ho využívat a diskutovat o něm, což bude mít setrvačný účinek a podpoří to výsledky a dopad EQF.

Doporučení

Různým zainteresovaným stranám lze předložit následující doporučení pro další činnost.

Pro Evropský parlament, Evropskou komisi a další instituce na evropské úrovni:

- Doporučuje se, aby **mandát** poradní skupiny pro evropský rámec kvalifikací **pokračoval** i po dubnu 2013, a to vzhledem k tomu, že je důležité provádět evropský rámec kvalifikací v zájmu budoucnosti evropského trhu práce a systému vzdělávání, dále vzhledem ke globálnímu trendu vytváření rámců kvalifikací, úsilí vyvinutému na evropské úrovni a úrovni členských států za účelem budování vzájemné důvěry ve vnitrostátní rámce či systémy kvalifikací a na závěr vzhledem k již vytvořenému výstupu, aby se tak zabránilo stagnaci procesu.
- Doporučuje se, aby se evropský rámec kvalifikací v novém období v menší míře považoval za vzdělávací agendu a **ve větší míře za agendu, která se řídí trhem práce**, a zavést přitom intenzivnější dialog mezi zainteresovanými stranami z oblasti vzdělávání a trhu práce. To nenastane ze dne na den, ale ve zbývajícím čase stávajícího období je nutno dosáhnout podstatného pokroku, pokud jde o druhý krok procesu přiřazování a zmírnění hlavních překážek.
- Hodnocení, jež musí Evropská komise provést za období 2008–2013, bude muset obsahovat jak **retrospektivní, tak především prospektivní pohled** na to, jak lze evropský rámec kvalifikací zdokonalit v jeho návrhu a provádění, aby byl lépe propojen s trhem práce a měl větší reálný dopad.
- Doporučuje se **lépe objasnit, jak evropský rámec kvalifikací přispívá k hlavním cílům strategie Evropa 2020 a strategickému rámci**

ET2020 (celoživotní učení a mobilita pracovníků a studentů), a to prostřednictvím jasnějšího vymezení průběžného cíle (jako je uplatňování přístupu založeného na výsledcích učení, rozvoj systémů kvality a rozvoj postupů pro validaci neformálního a informálního učení).

- Na úrovni EU se doporučuje, aby **bylo posíleno zapojení dalších GŘ** (GŘ EMPL a GŘ MARKT) s cílem podpořit přechod od vzdělávacího programu k programu, který se řídí trhem práce.
- Doporučuje se, aby se přistoupilo k **dalšímu sladění evropských nástrojů** a iniciativ, a zejména k odstranění nesouladu mezi pětiúrovňovým systémem založeným na vstupních proměnných, který zavedla směrnice 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací, a osmiúrovňovým systémem evropského rámce kvalifikací založeném na výsledcích.

Pro poradní skupinu pro evropský rámec kvalifikací a členské státy:

- Doporučuje se, aby bylo **posíleno zaměření na druhou fázi procesu přiřazování** (určení příslušné úrovně evropského rámce kvalifikací v případě každé nové kvalifikace, osvědčení a dokladu Europassu).
- Doporučuje se, aby byly dohodnuty **časové horizonty** související s druhou fází procesu přiřazování, sestaveny a distribuovány **pokyny** a na závěr aby **docházelo ke sdílení zkušeností a osvědčených postupů týkajících se druhé fáze**.
- Doporučuje se, aby **se dále rozvíjel a uplatňoval přístup založený na výsledcích učení a rozvíjely a uplatňovaly vhodné postupy pro validaci neformálního a informálního učení**.
- Doporučuje se posílit zaměření na zavedení **systémů zajišťování kvality** ve všech vzdělávacích sektorech a s ohledem na kvalifikace přitom brát v potaz přístup založený na výsledcích učení.

Pro členské státy a zainteresované strany na úrovni členských států:

- Doporučuje se posílit **zapojení zainteresovaných stran působících na trhu práce** s cílem zajistit jejich větší angažovanost, vytvářet u konečných příjemců pocit, že akceptují význam vnitrostátního/evropského rámce kvalifikací (občané, pracovníci a zaměstnavatelé), a na závěr s cílem povzbudit dialog mezi zainteresovanými stranami z oblasti vzdělávání a trhu práce.
- Doporučuje se **pracovat na druhé fázi procesu přiřazování**: určit tedy úroveň evropského rámce kvalifikací v případě každé nové kvalifikace, a **na základní úrovni** zahájit **praktické diskuse** o funkci a fungování evropského rámce kvalifikací.
- Doporučuje se **zvýšit v zájmu konečných příjemců transparentnost v otázce, jak jsou na sebe úrovně navázány**, a to poskytováním lepších informací o evropském rámci kvalifikací konečným příjemcům.
- Doporučuje se dále rozvíjet **systémy zajišťování kvality založené na výsledcích učení ve všech sektorech vzdělávání** (a přitom prozkoumat možnost zavedení jediného systému zajišťování kvality).
- Doporučuje se dále **pracovat na validaci neformálního a informálního učení** a ve vnitrostátním rámci kvalifikací umístit učení mimo sektor formálního vzdělávání.